4.8. Hayr ve Şer

Hayr, sözlükte iyi ve faydalı iş demektir. Terim olarak Allah'ın (cc) emrettiği, razı olduğu ve sevdiği davranışlar anlamına gelir. Şer ise kötü ve fena iş demektir. Terim olarak ise Allah'ın (cc) yasakladığı ve hoşnut olmadığı, sonuçta yerilen ve cezayı hak eden davranışlar anlamına gelir.

---

94. Ragıb el-İsfahani, ez-Zeria, s. 326-327.
95. Bakara suresi, 155-156. ayetler.
96. Bakara suresi, 214. ayet.

İnsanın fiilleri iyi ve kötü (hasen ve kabih), bu fillerinin sonuçları da hayr ve şer olarak bir değer taşır. Bu fiillere bu değerleri takdir eden Allah'tır (cc). İnsan aklı ise bunları kavrama ve bulma yeteneği ile donatılmıştır. Allah (cc) hayrı mükâfatlandıracak şerri ise cezalandıracaktır. Bu yüzden insanın hayr işlemesi ve şerden kaçınması gerekmektedir.

Allah'ın (cc) yaratması kulun davranışlarına göre şekillenir. Hayra ulaştıran, Allah'tır (cc). Şer ise hayrın yokluğundan ya da terkinden kaynaklanır ve bizzat insan elinden çıkar.

Bir Müslüman hayrın ve şerrin Allah'tan (cc) olduğuna iman eder. Yaratma açısından bakıldığında hayrı da şerri de yaratan Allah'tır (cc). Çünkü kâinatta her şey O'nun irade, takdir ve kudreti altındadır. Ancak insan hayra da şerre de kendi iradesiyle yönelir. Allah (cc) insanın hayrı seçmesinden hoşnut olur ve onu mükâfatlandırır, insanın şerri seçmesine Allah'ın (cc) rızası yoktur. Allah'ın (cc) şerri yaratması kişi üzerinde zorlayıcı değildir. Çünkü seçimi kul yapmakta, Allah (cc) da kulun tercihine göre yaratmaktadır.

"Sana gelen iyilik Allah'tandır. Başına gelen kötülük ise nefsindendir. Seni insanlara elçi gönderdik; şahit olarak da Allah yeter."[97]

N NOT EDELİM

"Sabır, musibetle ilk karşılaşıldığında gösterilen metanettir."

(Buhari, Cenâiz, 31.)

4.9. Hidayet ve Dalalet

Hidayet "doğru yol" demektir. Hidayete ermek "doğru yolu bulmak"tır. Hidayet terim anlamıyla "küfür ve şirkten kurtulmak, doğru yolu bulmak" anlamındadır.

Dalalet yanlış yol; dalalete düşmek ise yoldan çıkmak, şaşırmak, kaybolmak, sapıklık veya sapkınlık demektir. Bu anlamda dalalet, yoldan ayrılarak doğru olanı terk etmek anlamına gelir. Dalalet terim olarak kişinin Allah'ın (cc) gösterdiği doğru yoldan saparak başka yollara girmesidir.

Kâinatta insanın yönelebileceği bütün yolları Allah (cc) yaratmıştır. Bu yollardan birini tercih eden ise insandır. Allah (cc), insanlara peygamberler ve kitaplar göndererek onlara doğru ve yanlış yolları göstermiştir.

"Şüphesiz biz ona (doğru) yolu gösterdik. İster şükredici olsun ister nankör."[98]

Kişinin kötü yolları seçerek dalalete düşmesi, onun kendi tercihidir. Allah (cc), inanan ve salih ameller işleyenlere yardım edeceğini vaat etmiştir.

"Ama bizim uğrumuzda cihad edenleri elbette kendi yollarımıza eriştireceğiz. Hiç şüphe yok ki Allah, iyi davrananlarla beraberdir."[99]

Kur'an; kişinin hidayetinin kendi lehine, dalaletinin ise kendi aleyhine olduğunu ısrarla vurgulayarak bu konuda bir zorlamanın fayda vermeyeceğini bildirir.

"Ve (bana) hanif (Allah'ın birliğini tanıyıcı) olarak yüzünü dine çevir; sakın müşriklerden olma, diye (emredildi). Allah'ı bırakıp da sana fayda veya zarar vermeyecek şeylere tapma. Eğer bunu yaparsan o takdirde sen mutlaka zalimlerden olursun. Eğer Allah sana bir zarar dokundurursa onu yine O'ndan başka giderecek yoktur. Eğer sana bir hayır dilerse O'nun keremini geri

97. Nisa suresi, 79. ayet.
98. İnsan Suresi, 3. ayet.
99. Ankebut suresi, 69. ayet.